

A portrait of a middle-aged man with a friendly expression, wearing a bright orange turban and a light grey button-down shirt. He is standing in front of a dark wooden wall with intricate, carved patterns. The lighting is soft, highlighting his features.

**นายเซ็ง
อาแว**

อายุ 56 ปี

**Mr. Seng
Arwae**
Age 56

งานหัตถกรรม แกะสลักไม้

The Master Craftsmen
Wood Crafting

ความงดงามของการแกะสลัก
ไม้ลวดลายมลายูนั้น ดูเหมือนจะเป็น
เสน่ห์ที่แสดงให้เห็นเอกลักษณ์ของ
คนในพื้นที่ชายแดนใต้ได้เป็นอย่างดี
ช่างผู้รังสรรค์ลวดลายแกะสลักไม้
มักจะมีที่มาแนวความคิดราวลวดลาย
ด้วยแรงบันดาลใจจากธรรมชาติ อาทิ
ลายดอกไม้ พันธุ์ไม้ซึ่งแฝงไว้ด้วย
ปรัชญา แนวคิด คติคำสอนทางศาสนา
บางส่วนมาจากคัมภีร์อัล-กุรอาน
สร้างสรรค์เป็นลวดลายแกะสลัก
อันงดงาม

การอนุรักษ์สืบสานภูมิปัญญา

นายเซ็ง อาแว มีความสนใจในการแกะสลักไม้ตั้งแต่วัยเด็ก ด้วยคุณพ่อทำงานเป็นช่างแกะสลักทรงนกเขา และการที่ นายเซ็ง อาแว เริ่มจากเป็นลูกมือช่วยหยิบจับเครื่องมือให้พ่ออยู่เสมอจนกลายเป็นความชอบและสนใจมากขึ้นตามวัย จนกระทั่งอายุ 20 ปี ได้เริ่มการทำงานแกะสลักไม้อย่างจริงจังโดยเริ่มหัดทำทรงนกสำหรับนกกรงหัวจุก เริ่มหัดแกะไม้ชนิดต่าง ๆ จนนับว่าเป็นผู้หนึ่งที่มีฝีมือการแกะสลักลวดลายไม้ฝีมือดีคนหนึ่งในเวลานั้น

จนเมื่อมีคนรู้จักผลงานและฝีมือของ นายเซ็ง อาแว ได้ชักชวนให้ไปทำงานแกะสลักไม้ เพื่อถวายให้กับสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในรัชกาลที่ 9 ที่อำเภอศรีสาคร เมื่อครั้งที่พระองค์เสด็จ แปรพระราชฐานที่ภาคใต้ นายเซ็ง อาแว ได้มีโอกาสเข้าเฝ้ารับเสด็จ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในรัชกาลที่ 9 และได้รับโอกาสให้ไปฝึกงานแกะสลักไม้ที่พระตำหนักทักษิณราชินีนาถ ที่จังหวัดนราธิวาส จนได้ทักษะความรู้เพิ่มเติมด้านเทคนิคการแกะสลักไม้อย่างมาก และประกอบกับความมีทักษะเฉพาะตัวในการแกะสลักไม้อยู่แล้ว เมื่อได้หมั่นฝึกฝนอย่างต่อเนื่องทำให้ฝีมือของนายเซ็ง นั้นได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้ที่มีฝีมือประณีตสร้างสรรค์งานได้อย่างงดงาม

นับจากช่วงเวลานั้น นายเซ็งได้อนุรักษ์สืบสานการทำงานด้านแกะสลักไม้ ด้วยใจรักและทุ่มเท จนสามารถสร้างรายได้เลี้ยงครอบครัว อีกทั้งยังได้เผยแพร่ถ่ายทอดแก่ผู้ที่สนใจในวงกว้างมาจนถึงทุกวันนี้ นับเป็นเวลาที่สืบทอดในงานแกะสลักไม้มากกว่า 20 ปี

ภูมิปัญญาที่สะท้อนทักษะฝีมือเชิงช่าง

นายเซ็ง อาแว นับได้ว่าเป็นช่างแกะสลักไม้ในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส ผู้มีฝีมือการแกะสลักลวดลายเอกลักษณ์งานดอกกลายมลายูอันละเอียด ประณีต สะท้อนถึงปรัชญา ความเชื่อ ศาสนา หลักการดำเนินชีวิตของชาวไทยมุสลิมที่ส่งผ่านงานศิลปหัตถกรรมอันทรงคุณค่า มีความเป็นอัตลักษณ์เฉพาะถิ่นที่ต้องอาศัยทั้งทักษะฝีมือ และจิตวิญญาณในการถ่ายทอดจินตนาการออกมาเป็นลวดลายที่งดงาม

เทคนิคสำคัญในการแกะสลักไม้ของนายเซ็ง คือ นายเซ็งจะเป็นผู้วาดลายด้วยตนเอง จากความเข้าใจในธรรมชาติและหลักปรัชญา นั่นคือการมองดอกกลายด้วยความเข้าใจ ดูการขึ้นการลงของลาย ว่าส่วนไหนควรแกะลึก ตื้น เพียงใด ความพลิ้วไหวอยู่ในช่วงไหน ผู้ที่มองเห็นผลงานแกะสลักแล้วจะได้รับความสุนทรีย์ผ่านลวดลายนี้ได้หรือไม่ เมื่อพินิจดูอย่างละเอียดแล้วจึงค่อยลงมือแกะ โดยสร้างความโค้ง เว้า ขึ้น ลง ให้เกิดงานศิลปะที่งดงาม จนได้เป็นงานแกะสลักที่มีความคมชัดของลวดลาย และอ่อนช้อย ประณีต โดดเด่นสะดุดตา

ลวดลายแกะสลักแบบฉบับมลายู มักจะแฝงไว้ด้วยวิทย์ปัญญา ความหมายและปรัชญา ลวดลายแกะสลักที่สร้างสรรค์นั้น ส่วนใหญ่ได้รับแรงบันดาลใจมาจากดอกไม้พันธุ์ไม้ตามธรรมชาติ นำมาวาดเป็นลวดลายที่อ่อนช้อย นอกจากนี้ นายเซ็ง อาแว ใช้หลักปรัชญาของการสร้างลวดลายมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างสรรค์ลวดลายของตนเอง ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ คือ

1. ดอกลายแบบไม่มีจุดเริ่มต้น เป็นลายแกะสลักที่ไม่มีจุดเริ่มต้นเหมือนดอกลายที่ไผ่ล่อออกมาจากไม้หรือกรอบ เฌกเช่น ต้นไม้ต่าง ๆ ที่ได้งอกเงยออกมาจากผืนดินที่ประกอบไปด้วย ใบ ดอก และอื่น ๆ ที่มีความสมบูรณ์ แข็งแรง สมดุล เพราะได้กำเนิดออกมาจากดินที่สมบูรณ์ ที่หล่อเลี้ยงลำต้นด้วยแร่ธาตุหลากหลายชนิด ปรัชญาของดอกลายประเภทนี้เปรียบดั่งคำสั่งสอนมนุษย์ในเรื่องการดำเนินชีวิตที่เต็มไปด้วยวิถีชีวิตที่เริ่มต้นตั้งแต่เกิดจนถึงปัจจุบันและเติบโตต่อไปในอนาคต ที่ได้รับการหล่อเลี้ยงจากพระเจ้าผู้มีเจ้าที่มีมาแต่บรรพกาล เต็มไปด้วยพลังอำนาจและปรีชาญาณยิ่ง

2. ดอกลายแบบมีจุดเริ่มต้น เป็นดอกลายที่เริ่มมาจากจุด ๆ หนึ่ง และจากจุดนั้นได้แตกยอดเป็นต้นไม้ที่สมบูรณ์ อันประกอบไปด้วย ลำต้น กิ่งก้าน ใบ ดอก และอื่น ๆ อย่างเป็นระเบียบสมบูรณ์ เหมาะสมเหมือนต้นไม้ที่ไผ่ล่อออกมาจากเมล็ดพันธุ์ โดยจะออกชนิดต้นตามพันธุ์นั้น ๆ ที่แน่นอน ปรัชญาดอกลายชนิดนี้เปรียบดั่งคำสั่งสอนให้กับมนุษย์ชาติ ว่าชีวิตเราและทุกสรรพสิ่งทั้งหลายได้รับผลและกรรมต่าง ๆ โดยทุกสิ่งนั้น ได้ครอบคลุมในองค์ความรู้อันสมบูรณ์ของพระเจ้าที่มีอยู่ตั้งแต่อดีตกาลนานมาเพื่อให้มนุษย์ได้รับรู้และพอใจในสิ่งที่ได้รับ

3. ดอกลายที่กำเนิดมาจากดอก โดยจะแกะสลักส่วนของดอกปรากฏชัดเจน แน่นนอน และแตกกิ่งก้าน ใบ และส่วน อื่น ๆ ออกไป ดอกลายชนิดนี้จะเน้นในเรื่อง จำนวนและส่วนประกอบอย่างชัดเจน เช่น มีใบและกิ่งก้านจำนวนเท่าไร เป็นต้น ปรชญาดอกลายชนิดเพื่อบ่งบอก ชี้นำและ นำทางต่อชีวิตของมนุษย์เพื่อจะได้รับความ สำเร็จและถึงจุดหมายโดยจะต้องยึดมั่น และดำเนินชีวิตตามหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ที่ พระเจ้าได้ประทานไว้ เช่น ปฏิบัติตาม รุกม อีสลาม 5 ประการปฏิบัติตาม รุกมอิหม่าน 6 ประการ เป็นต้น

ดอกลายที่ช่างนิยมแกะสลัก คือ ดอกลายมลายู การแกะสลักแบบฉบับ ลายดอกมลายูนั้นช่างแกะสลักจะมีการเขียน โครงใบของดอกลายแบ่งเป็น 3 ชนิดด้วยกัน คือ

1. ใบกือโลเปาะเดวา หรือใบเทพ มีลักษณะ คล้ายดอกกลายลึงกาสะยุคเก่า
2. ใบลือโลเปาะมายา เกิดจากจินตนาการ ของช่างผู้ลงมือแกะสลัก
3. ใบลือโลเปาะอีโตป ใบที่เสมือนใบไม้ จริง ๆ ที่มีการม้วนในส่วนองใบอัน อ่อนช้อย

การเลือกวัสดุดิบ เนื้อไม้ที่นายเซ็ง นำมาใช้ในการแกะสลัก เช่น ไม้จำปา ไม้สักทอง หากเป็นไม้ที่จะใช้ทำกรนกก นิยมใช้ไม้เสาดำ เนื่องจากในเนื้อไม้จะมี

ลาวลายในตัว ปัจจุบันหายาก ซึ่งในจังหวัดนราธิวาสจะไม่มี ต้องไปหาที่ สตุลซึ่งมีอยู่จำนวนมาก ส่วนการแกะสลักกระต่ายชูดมะพร้าว จะเลือกใช้ ไม้ขนุน หากแกะเชิงชายและบานประตู เลือกใช้ไม้ตะเคียน เนื่องจากมี คุณสมบัติ ทนแดด ทนฝน

ผลงานการแกะสลักของนายเซ็ง คือ การแกะสลักของที่ใช้ในวิถี ชีวิตของคนในท้องถิ่นมลายู ได้แก่ กรอบซุ้มประตูบ้าน กรงดักนกคุ่ม กรนกกเขา แท่นวางพระคัมภีร์อัลกุรอาน กระต่ายชูดมะพร้าว หัวนกกาสะสุระ ที่ใช้ในพิธีการต่าง ๆ เป็นต้น

หัวนกกากระสุระ แกะสลักลวดลาย

เอกลักษณ์ผลงานที่โดดเด่น

เอกลักษณ์ผลงานการแกะสลักไม้แบบมลายูที่สะท้อนความโดดเด่นฝีมือของ นายเซ็ง อาแว เช่น นกกากระสุระ หัวนกกากะสุระ นั้นนำไปใช้ในประเพณีแห่กซึ่งเป็นประเพณีพื้นเมืองในแถบจังหวัดชายแดนใต้ ซึ่งได้กระทำสืบเนื่องกันมาเป็นเวลานาน จัดขึ้นเป็นครั้งคราวตามโอกาส เพื่อความสนุกสนานรื่นเริง หรือเพื่อต้อนรับแขกบ้านแขกเมือง และอาจจัดขึ้นในโอกาสเพื่อเป็นการคารวะแสดงความจงรักภักดีแก่ผู้ใหญ่ที่ควรเคารพนับถือ หรือจัดขึ้นเพื่อความรื่นเริงในพิธีการเข้าสู่หนัด หรือเรียกว่า “มาชะยะวี่” ผลงานชิ้นนี้นายเซ็งมีความประณีต สะเอียด

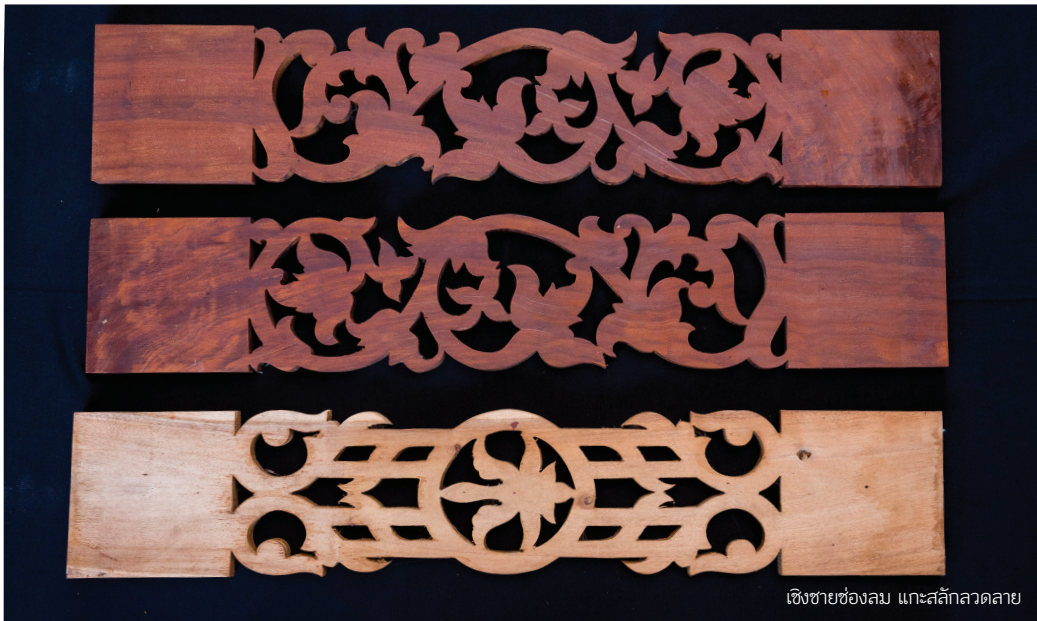
ในการแกะสลักที่โดดเด่น มีลวดลายที่คมลึก และพลิ้วไหว คู่ควรแก่การใช้ในพิธีการสำคัญของชุมชน

กอแข หรือกระต่ายขูดมะพร้าว หรือในบางพื้นที่เรียกว่า กระต่ายขูด หรือเหล็กขูด เป็นเครื่องมือสำหรับขูดมะพร้าว รูปแบบการแกะสลักลวดลายกระต่ายขูดมะพร้าว มี 3 ชนิด คือ กระต่ายเขตเมือง กระต่ายเขตทะเล กระต่ายเขตภูเขา ซึ่งลวดลายแกะสลักแตกต่างกัน กระต่ายเขตเมือง จะมีการแกะสลักที่มีมาของลาย และแฝงไว้ด้วยหลักปรัชญาที่ชัดเจน ส่วนกระต่ายทะเลได้รับอิทธิพลมาจากชวา นิยมแกะรูปมังกร หรือลายเรือกอและ และกระต่ายภูเขา ลวดลายจะขึ้นอยู่กับความพอใจของช่างแกะ ไม้ที่มีมาที่ไปของลวดลาย การแกะสลักกระต่ายของนายเซ็ง จะแกะโครงสร้างตัวกระต่ายให้มีความโค้ง ความเว้าได้ สรึงงดงาม ส่วนขาต้องทำให้ดูแข็งแรง คล้ายสิงห์ ดูทรงพลังอำนาจ จากนั้นจึงแกะสลักลวดลายมลายูทั้งงดงาม ไปตามทรวดทรงของกระต่าย ยกเว้นบริเวณหลัง ซึ่งเป็นที่รองนั่งเนื่องจากมีความเชื่อที่จะต้องไม่นั่งทับไปจนลายดอกมลายู

แม่พิมพ์ขนมปุดู การแกะสลักแม่พิมพ์นั้นต้องอาศัยความชำนาญของช่างแกะสลักเพื่อให้ลวดลายขนมคมชัดสวยงามและต้องอาศัยจินตนาการในการกลับด้านลายเพื่อให้ขนมถอดพิมพ์ออกมาได้อย่างงดงาม ซึ่งแม่พิมพ์ขนมปุดูที่นายเซ็งแกะสลักไว้นั้นจะมีลักษณะลวดลายที่คมชัด พร้อมกับให้ความอ่อนช้อยสวยงาม จัดแสดงไว้ที่พิพิธภัณฑ์ชุมชนหารสะท้อนถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนในเขตจังหวัดชายแดนใต้ที่มีวัฒนธรรมการกินขนมปุดู ซึ่งเป็นขนมในท้องถิ่น ทำจากการไม่แป้งข้าวเหนียวผสมกับน้ำตาล จากนั้นนำมาทำเป็นน้ำตาลแข็ง แล้วคลุกเคล้าผสมกันให้เข้ากันจากนั้นมาอัดลงบนแม่พิมพ์อัดให้แน่น จากนั้นคว่ำแม่พิมพ์ลงและเคาะด้วยไม้เพื่อให้ขนมออกมา

เซียงชาย ช่องลม มักนิยมแกะทั้งแบบฉลุลายอย่างเดียวและทั้งแกะสลักลวดลายบวกกับฉลุลาย ซึ่งส่วนใหญ่นิยมฉลุเป็นลวดลายอักขระโบราณคำสอนพระอัลเลาะห์ เพื่อเป็นสิริมงคลแก่อาคารบ้านเรือน เสมือนเครื่องรางคอยปิดเป่าสิ่งชั่วร้าย

กรอบซุ้มประตูทางเข้า หรือ หัวเตียงนอน นิยมแกะเป็นลวดลายธรรมชาติ ได้แก่ ลายต้นกือเราะนาซี หรือ ภาษาไทยเรียกว่า ต้นดอกขำขนาดมลายู ซึ่งมีลักษณะใบมนปลายเรียวแหลม ดอกมีกลิ่นหอมคล้ายกลิ่นข้าวที่กำลังสุกใหม่ ๆ หรือคล้ายข้าวใหม่ ช่างมลายูในอดีตจะนิยมนำมาแกะลวดลายจากต้นนี้ เช่น กรอบเตียงของเจ้าเมืองยาวีปัจจุบันอยู่ที่ประเทศมาเลเซีย

เซียงชายช่องลม แกะสลักลวดลาย

อุปกรณ์แกะสลักลวดลาย

การร่างลวดลาย

แกะสลักตามลวดลายที่ร่างไว้

แกะสลักรายละเอียด

กรรมวิธีและขั้นตอนการทำ

เขียนลวดลายลงบนกระดาษ การเขียนโครงสร้างของดอกกลายมลายุนั้น จะต้องเรียนรู้เช่นเดียวกับการเขียนโครงสร้างของสถาปัตยกรรมเช่น บ้าน ที่อยู่อาศัย ซึ่งล้วนมาจากโครงสร้างของมนุษย์ และการช้อนวางสำหรับการ เคลื่อนไหวของดอกกลายมลายุนั้นก็มาจากการเคลื่อนไหวของสรีระมนุษย์จาก ศิลปะการต่อสู้ (ชี่ละ) และในหนึ่งของโครงสร้างดอกกลายมลายุนั้น จะประกอบไปด้วย 5 ธาตุ เช่นเดียวกับหลักปฏิบัติของศาสนาอิสลามที่มีอยู่ 5 ประการ เช่นกัน คือ ลำต้น ใบ ยอด ดอก และผล

เตรียมไม้ที่จะนำมาแกะสลัก โดยเลือกไม้ให้เหมาะสมกับลักษณะงานที่จะนำไปใช้ อาทิ ช่องลม เเชิงชาย ใช้ไม้ตะเคียน , กระต่ายขูดมะพร้าว ใช้ไม้ขนุน หั่นกากะสุระ ใช้ไม้ขนุน ไม้กระท้อน เป็นต้น

วางแบบวาดลงบนเนื้อไม้ติดกาว จากนั้นลงมือแกะสลักตามลวดลายที่ร่างไว้ หากเป็นงานที่ต้องขึ้นโครงสร้างก่อน เช่น กระต่ายขูดมะพร้าว หรือ หั่นกากะสุระ ต้องโกนไม้ให้ได้รูปทรงที่ได้สัดส่วนก่อนลงมือเก็บรายละเอียด และนำมาแกะสลักต่อไป

เลือกใช้เครื่องมือแกะสลักที่เหมาะสมกับแนวโค้ง เว้า ขึ้น ลง ของลวดลาย เพื่อให้เกิดความพลิ้วไหว

เมื่อแกะสลักได้ตามต้องการแล้วจึงนำกระดาษทรายมาขัดผิวไม้ให้เนียนเรียบ

หากเป็นงานที่ต้องนำมาประกอบ เช่น กรงนก ก็นำแต่ละชิ้นไม้มาประกอบเป็นชิ้นงานจนเสร็จ

การถ่ายทอดความรู้ และการพัฒนาผลงาน

นายเซ็ง อาแว ได้ส่งต่อภูมิปัญญา การแกะไม้ให้กับลูกชายที่ปัจจุบันสามารถ สร้างงานสร้างรายได้ให้กับตนเองได้เป็น อย่างดี นอกจากนี้ยังอุทิศตนถ่ายทอด ความรู้ที่พื้พ้องถิ่นชุมชนละหาร จังหวัดนราธิวาส โดยสอนการแกะสลักให้กับชาวบ้าน นักเรียน นักศึกษา และผู้ที่สนใจมาดูงานแกะสลักไม้ แบบมลายู ได้เรียนรู้ โดยจะสอนให้โดยไม่ คิดค่าใช้จ่าย ขอเพียงสนใจ นายเซ็งยินดี ถ่ายทอดให้แบบไม่หวงวิชา เพียงเพื่อให้งาน แกะสลักไม้แบบมลายูจะยังคงอยู่ถึงรุ่นลูก รุ่นหลานในอนาคตต่อไป ไม่สูญหายไปตาม กาลเวลา ด้วยรู้ว่าวัยรุ่นสมัยนี้ไม่นิยมทำงาน หัตถกรรมที่เป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่นกัน ละทิ้งความเป็นตัวตนกันไปจำนวนมาก จึง อยากจะสละเวลาเพื่อนำพาความรู้สืกรักและ หวงแหนในภูมิปัญญาพื้นถิ่นในแถบมลายูนี้ กลับมาอยู่ในใจของคนไทยอีกครั้ง

ผลงานการแกะสลักไม้ของนายเซ็ง นั้นนอกจากจะแกะลายมลายูตามเอกลักษณ์ แล้ว นายเซ็งยังได้พัฒนาฝึกฝน เรียนรู้การ แกะลายไทย ผสมผสานเข้าไปในชิ้นงานด้วย เพื่อสร้างทักษะให้เพิ่มพูนยิ่งขึ้น และ สร้างสรรค์ผลงานให้เป็นที่ต้องการของ ลูกค้าได้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น อาทิ กรงนก ลายเครือเถา เป็นต้น

“จากการทำงานคลุกคลีกับพ่อ ทำให้เกิดความรัก ความหวงแหนใน ภูมิปัญญาที่สะท้อนวิถีชีวิตของชาว ไทยมุสลิมได้เป็นอย่างดี และเมื่อ สมเด็จพระนางเจ้าฯ ท่านให้โอกาส ไปฝึกฝนเพิ่มเติม ก็เปรียบเสมือน น้ำทิพย์ที่รดให้ต้นไม้อย่างเราเติบโตขึ้น ไปอีกชั้น จะไม่ยอมหยุดเรียนรู้ และจะ ไม่ยอมหยุดสอน อยากให้คนรุ่นใหม่ เห็นคุณค่าในงานเอกลักษณ์ของท้องถิ่นมลายู เพียงแค่ชอบ อยากเรียน พร้อมจะสอนให้กันก็”

“ภูมิใจที่ได้สืบสานงานภูมิปัญญาอันเป็นอัตลักษณ์ของ ท้องถิ่นมลายู ซึ่งเป็นของโบราณที่ใกล้จะสูญหาย อยากให้คนรุ่นใหม่ ช่วยกันรักษาไว้ ช่วยกันส่งเสริม และหันกลับมาเรียนรู้เพื่อที่จะ อนุรักษ์และต่อยอดให้งานนี้คงอยู่สืบไป”

เชิง อาแว